

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра біохімії тварин імені академіка М.Ф. Гулого

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету ветеринарної
медичини

Микола ЦВІЛХОВСЬКИЙ

2024 р.

«СХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри біохімії ім. акад.
М.Ф. Гулого

Протокол № 12 від «14» травня 2024 р.

Завідувач кафедри

Віктор ТОМЧУК

«РОЗГЛЯНУТО»

Гарант ОП Незаразна патологія тварин

Гарант ОП

Наталія ГРУШАНСЬКА

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«БІОХІМІЧНИЙ АНАЛІЗ У КЛІНІЦІ (ЗА ВИДОМ ТВАРИН)»**

Галузь 21 «Ветеринарна медицина»

Спеціальність 211 «Ветеринарна медицина»

Освітньо програма «Ветеринарна медицина»

Факультет ветеринарної медицини

Розробники: завідувач кафедри біохімії ім. акад. М.Ф. Гулого, доктор ветеринарних наук, професор Віктор ТОМЧУК; професор кафедри біохімії ім. акад. М.Ф. Гулого, доктор ветеринарних наук, професор Вікторія ГРИЩЕНКО; доцент кафедри біохімії ім. акад. М.Ф. Гулого, кандидат біологічних наук, доцент Валерій ЦВІЛХОВСЬКИЙ

Київ-2024 р.

Опис навчальної дисципліни «Біохімічний аналіз у клініці (за видом тварин)»

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Галузь	21 «Ветеринарна медицина»	
Освітній ступінь	Магістр	
Спеціальність	211 «Ветеринарна медицина»	
Освітня програма	«Ветеринарна медицина»	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Вибіркова	
Загальна кількість годин	150	
Кількість кредитів ECTS	5	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	Залік	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	IV	-
Семестр	8	-
Лекційні заняття	15 год	-
Практичні, семінарські заняття	-	-
Лабораторні заняття	15 год	-
Самостійна робота	120 год	-
Індивідуальні завдання	-	-
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	2 год	-

1. Мета, завдання, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета. Сформувати у здобувачів вищої освіти необхідні фахові знання й практичні уміння з питань лабораторної діагностики хвороб тварин різних видів.

Завдання:

1. Оволодіти методологією проведення біохімічних досліджень різноманітного біологічного матеріалу, отриманого від хворих тварин різних видів;
2. Здійснювати комплексну оцінку біохімічних констеляцій за розвитку патологій з урахуванням виду тварин;
3. Визначати ступінь порушення функціонального стану як цілісного організму, так і окремих органів і систем;
4. Здійснювати аналіз та фахову інтерпретацію одержаних результатів біохімічного аналізу.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: особливості перебігу біохімічних процесів в організмі тварин різних видів та за різних хвороб, а також маркерні показники, що їх характеризують; знати і фахово використовувати термінологію ветеринарної медицини; розуміти молекулярні механізми патогенезу багатьох захворювань різної етіології.

вміти: визначати суть фізико-хімічних і біологічних процесів, які відбуваються в організмі тварин у нормі та за патології; одержувати різний біологічний матеріал, проводити необхідні лабораторні дослідження та серед значної кількості лабораторних методів відбирати найбільш інформативні; установлювати зв'язок між клінічними проявами захворювання та результатами лабораторних досліджень; визначати ефективність дії лікарських препаратів і ступінь процесів відновлення в уражених тканинах і органах та правильно інтерпретувати одержані результати, порівнюючи їх із симптомами хвороб.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК):

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі ветеринарної медицини, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

загальні компетентності (ЗК): здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; знання та розуміння предметної галузі та професії; здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; здатність проведення досліджень на відповідному рівні; здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями; здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

спеціальні (фахові) компетентності (СК): здатність дотримуватися правил охорони праці, асептики та антисептики під час фахової діяльності; здатність використовувати інструментарій, спеціальні пристрої, прилади, лабораторне обладнання та інші технічні засоби для проведення необхідних маніпуляцій під час професійної діяльності; здатність організувати і

проводити лабораторні та спеціальні діагностичні дослідження й аналізувати їх результати.

Програмні результати навчання (ПРН):

1. Знати і грамотно використовувати термінологію ветеринарної медицини.
2. Визначати суть фізико-хімічних і біологічних процесів, які відбуваються в організмі тварин у нормі та за патології.
3. Установлювати зв'язок між клінічними проявами захворювання та результатами лабораторних досліджень.
4. Здійснювати облікову звітність під час фахової діяльності.

2. Програма та структура навчальної дисципліни для:

– повного терміну денної форми навчання.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	денна форма						
	тижні	усього	у тому числі				
			л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8
Змістовий модуль 1. Біохімічні констеляції окремих біохімічних показників							
Тема 1. Біохімічні констеляції у діагностиці порушень білкової, вуглеводної та ліпідної ланок метаболізму в тварин різних видів.	1-2	19	2	-	2	-	15
Тема 2. Ензимопатії. Дослідження активності індикаторних і неспецифічних ензимів у лабораторній діагностиці хвороб тварин різних видів.	3-4	19	2	-	2	-	15
Тема 3. Алгоритм лабораторної діагностики порушень водно-електролітного обміну та кислотно-лужного стану в організмі тварин різних видів за патології.	5-6	19	2	-	2	-	15
Всього за змістовий модуль 1	-	57	6	-	6		45
Змістовий модуль 2. Біохімічні констеляції органів і систем організму							
Тема 4. Алгоритм діагностичних біохімічних досліджень за респіраторної та серцево-судинної патології в тварин	7-8	19	2	-	2	-	15

різних видів.							
Тема 5. Алгоритм діагностичних біохімічних досліджень за гастро- і ентеропатології в тварин різних видів.	9-10	19	2	-	2	-	15
Тема 6. Алгоритм діагностичних біохімічних досліджень за панкреа- та гепатопатології в тварин різних видів, а також у диференційній діагностиці жовтяниць.	11-12	19	2	-	2	-	15
Тема 7. Алгоритм діагностичних біохімічних досліджень за нефропатології та функціональних розладах органів сечовиділення в тварин різних видів.	13-14	19	2	-	2	-	15
Тема 8. Біохімічні дослідження у діагностиці імунопатології в тварин різних видів та з урахуванням вікових особливостей.	15	17	1	-	1	-	15
Всього за змістовний модуль 2	-	93	9		9	-	75
Всього годин	x	150	15	-	15		120

3. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Дотримування правил охорони праці під час проведення біохімічних досліджень. Біохімічні констеляції у діагностиці порушень білкової, вуглеводної та ліпідної ланок метаболізму: визначення в сироватці крові концентрації загального білка, альбуміну, глюкози, загального холестеролу, триацилгліцеролів, кетонівих тіл, сечовини, креатиніну та особливості інтерпретації результатів залежно від виду тварин.	2
2.	Дослідження активності індикаторних і неспецифічних ензимів: визначення активності амінотрансфераз (коефіцієнт Де Ріттса), лужної фосфатази, γ -глутамілтранспептидази, амілази, ліпази у сироватці крові тварин різних видів.	2
3.	Лабораторна діагностика порушень водно-	2

	електролітного обміну та кислотно-лужного стану організму: проведення оцінки гомеостазу кальцію, фосфору, натрію, калію і хлору, газового складу ($p\text{CO}_2$ і $p\text{O}_2$) та концентрації бікарбонат-іонів ($[\text{HCO}_3^-]$) в крові тварин різних видів; визначення буферної ємності та величини рН крові/сечі.	
4.	Діагностичні біохімічні дослідження за респіраторної та серцево-судинної патології в тварин різних видів: визначення у сироватці крові активності креатинфосфокінази, аспартатамінотрансферази, лактатдегідро-генази (ЛДГ ₁ і ЛДГ ₂) та концентрації K^+ , лактату, пірувату, загального холестеролу, β - і пре β -ліпопротеїнів.	2
5.	Діагностичні біохімічні дослідження за гастро- та ентеропатології в тварин різних видів: визначення у сироватці крові активності амінотрансфераз, амілази, ліпази, концентрації Na^+ і K^+ , вмісту гемоглобіну (у крові), глюкози, загального білка, альбуміну, триацилгліцеролів.	2
6.	Діагностичні біохімічні дослідження за панкреа- та гепатопатології в тварин різних видів: визначення в плазмі крові концентрації загального і кон'югованого білірубину (білірубину в сечі), альбуміну, активності лужної фосфатази і аланінамінотрансферази.	2
7.	Діагностичні біохімічні дослідження за нефропатології та функціональних розладах органів сечовиділення в тварин різних видів: визначення в плазмі крові вмісту загального білка, гемоглобіну (в цільній крові), глюкози, сечовини, креатиніну та рН (цільної крові); визначення вмісту білка, глюкози, кетонових тіл, білірубину, уробіліногену, гемоглобіну та рН сечі.	2
8.	Діагностичні біохімічні дослідження за імунопатології в тварин різних видів та у віковому аспекті: визначення окремих класів імуноглобулінів у біологічних рідинах.	1
Всього		15

4. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
-------	------------	-----------------

1.	Діагностика порушень білкової, вуглеводної та ліпідної ланок метаболізму в тварин різних видів.	15
2.	Дослідження активності індикаторних і неспецифічних ензимів у лабораторній діагностиці хвороб тварин різних видів.	15
3.	Лабораторна діагностика порушень водно-електролітного обміну та кислотно-лужного стану в організмі тварин різних видів за патології.	15
4.	Діагностика біохімічних досліджень за респіраторної та серцево-судинної патології в тварин різних видів.	15
5.	Діагностика біохімічних досліджень за гастро- і ентеропатології в тварин різних видів.	15
6.	Діагностика біохімічних досліджень за панкреа- та гепатопатології в тварин різних видів, а також у диференційній діагностиці жовтяниць.	15
7.	Діагностика біохімічних досліджень за нефропатології та функціональних розладах органів сечовиділення в тварин різних видів.	15
8.	Діагностика імунопатології в тварин різних видів та з урахуванням вікових особливостей.	15
Всього		120

5. Засоби діагностики результатів навчання:

залік;
модульні тести;
реферати;
захист лабораторних та практичних робіт;

6. Методи навчання:

словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);
практичний метод (лабораторні заняття);
наочний метод (метод ілюстрацій, метод демонстрацій);
робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);
відеометод (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);
самостійна робота (виконання завдань);
індивідуальна науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти.

7. Методи оцінювання.

залік;
усне або письмове опитування;
модульне тестування;
реферати, есе;
захист лабораторних та практичних робіт;

презентації та виступи на наукових заходах.

8. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти.

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна та результати складання заліків
	зараховано
90-100	зараховано
74-89	
60-73	
0-59	не зараховано

Для визначення рейтингу здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу здобувача вищої освіти з навчальної роботи $R_{\text{нр}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{нр}} + R_{\text{ат}}$.

9. Навчально-методичне забезпечення

електронний навчальний курс навчальної дисципліни (на навчальному порталі НУБіП України <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=4938>);
конспекти лекцій та їх презентації (в електронному вигляді);
підручники, навчальні посібники, практикуми;
методичні матеріали щодо вивчення навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм здобуття вищої освіти;

10.Рекомендовані джерела інформації

1. Методичні вказівки «Клініко-лабораторні дослідження гемоглобіну та його похідних у здорових тварин і при патології» до лабораторних занять / В.А. Грищенко, В.А. Томчук. – К.: НУБіП України, 2015. – 110 с.

2. Методичні вказівки «Мембранопатії та їх корекція» до лабораторних занять / В.А. Грищенко, В.А. Томчук. – К.: НУБіП України, 2015. – 47 с.

3. Методичні вказівки до лабораторних занять «Лабораторна діагностика гепатопатології» / В.А. Грищенко, В.А. Томчук. – К.: НУБіП України, 2015. – 71 с.

4. Методичні вказівки «Лабораторна діагностика порушень метаболізму при патології внутрішніх органів» / В.А. Грищенко, В.А. Томчук. – К.: ЦП «Компринт», 2016. – 127 с.

5. Методичні вказівки «Лабораторна діагностика порушень метаболізму при патології внутрішніх органів» / В.А. Грищенко, В.А. Томчук. – К.: ЦП «Компринт», 2016. – 169с.

6. Методичні вказівки «Моделювання і вивчення патологічних процесів гепатобіліарної системи» / В.А. Томчук, В.А. Грищенко. – К.: ЦП «Компринт», 2016. – 143с.

7. Методичні вказівки «Методи дослідження жовчосекреторної функції печінки» / В.А. Томчук, В.А. Грищенко. – К.: ЦП «Компринт», 2016. – 190с.

8. Методичні вказівки «Методи дослідження функціонального стану печінки» / В.А. Грищенко, В.А. Томчук. – К.: ЦП «Компринт», 2016. – 176 с.

9. Методичні вказівки до аудиторних занять з дисципліни «Ветеринарна біохімія» з підготовки фахівців за спеціальністю 211 «Ветеринарна медицина», третього освітньо-наукового рівня «Доктор філософії». Модуль 2. «Лабораторна діагностика порушень метаболізму за патології внутрішніх органів» / В.А. Томчук, В.А. Грищенко, В.І. Цвіліховський. – К.: «ПРИН-ТЕКО» ТОВ, 2020. – ч. I. – 116 с.

10. Методичні вказівки до аудиторних занять з дисципліни «Ветеринарна біохімія» з підготовки фахівців за спеціальністю 211 «Ветеринарна медицина», третього освітньо-наукового рівня «Доктор філософії». Модуль 2. «Лабораторна діагностика порушень метаболізму за патології внутрішніх органів» / В.А. Томчук, В.А. Грищенко, В.І. Цвіліховський. – К.: «ПРИН-ТЕКО» ТОВ, 2020. – ч. II. – 95 с.

11. Методичні вказівки для самостійної роботи здобувачів освітньо-наукового рівня „Доктор філософії” за спеціальністю 211 „Ветеринарна медицина” з дисципліни „Ветеринарна біохімія” / В.А. Томчук, В.А. Грищенко, В.І. Цвіліховський. – К.: «ПРИН-ТЕКО» ТОВ, 2020. – ч. I. – 48 с.

12. Методичні вказівки для самостійної роботи здобувачів освітньо-наукового рівня „Доктор філософії” за спеціальністю 211 „Ветеринарна медицина” з дисципліни „Ветеринарна біохімія” / В.А. Томчук, В.А. Грищенко, В.І. Цвіліховський. – К.: «ПРИН-ТЕКО» ТОВ, 2020. – ч. II. – 39 с.

13. Ветеринарна біохімія: навч. посібник / Томчук В.А., Грищенко В.А., Цвіліховський В.І. – К.: ЦП «Компринт», 2017. – 568 с.

14. Аналітичні методи досліджень. Хроматографічні та електрофоретичні методи аналізу: теоретичні основи і методики: навч. посібник для підготовки студентів вищих навчальних закладів / Войціцький В.М., Хижняк С.В., Грищенко В.А., Томчук В.А., Баранов Ю.С. – К.: ЦП «Компринт», 2017. – 268 с.

15. Аналітичні методи досліджень. Спектроскопічні методи аналізу: теоретичні основи і методики: навч. посібн. [для студ. вищ. навч. зал.] / [Мельничук Д.О., Мельничук С.Д., Войціцький В.М. та ін.]; за ред. Д.О. Мельничука. – Київ: НУБіП України, 2016. – 289 с.

16. Спеціальна біохімія: навч. посібник [для студ. вищ. навч. зал.] / [Мельничук Д.О., Грищенко В.А., Томчук В.А. та ін.]; за ред. С.Д. Мельничука. – Київ: НУБіП України, 2015. – 648 с.

17. Veterinary clinical biochemistry: textbook, Part 1 / Tomchuk V.A., Gryshchenko V.A., Tsvilikhovskyi V.I. – К.: ЦП «Компринт», 2016. – 268с.

18. Veterinary clinical biochemistry, Part 2 / Tomchuk V.A., Gryshchenko V.A., Tsvilikhovskyi V.I. – К.: НУБіП України, 2017 – 390 с.

19. Ветеринарна клінічна біохімія: навч. посібн. / [Мельничук С.Д., Грищенко В.А., Томчук В.А. та ін.]; за ред. Д.О. Мельничука. – 2-е вид. перероб і доп. – Київ: НУБіП України, 2014. – 456 с.

20. Методи дослідження функціонального стану печінки та біліарної системи: навч. посібн. [для студ. вищ. навч. зал.] / [Мельничук Д.О., Томчук В.А., Янчук П.І. та ін.]; за ред. Д.О. Мельничука. – Київ: НУБіП України, 2015. – 415 с.

21. Ветеринарна клінічна біохімія / [Левченко В.І., Влізла В.В., Кондрахін І.П. та ін.]; за ред. В.В. Влізла. – Біла Церква: БДАУ, 2019. – 416 с.

22. Біохімія тварин з основами фізичної і колоїдної хімії: підручник / [Томчук В.А., Грищенко В.А., Калачнюк Л.Г. та ін.] – К.: НУБіП України, 2020. – 447 с.